



*Turkish Journal of Forensic Sciences, 2004; 3(4): 55-9.*

*Adli Bilimler Dergisi, 2004; 3(4): 55-9.*



*Review / Derleme*

## [Autopsy technicians in Turkey]

### Türkiye’de otopsi teknisyenliği

Asirdizer Mahmut\*

(\* Department of Forensic Medicine, Medical Faculty of Celal Bayar University, Manisa- Turkey.

#### Abstract

The most important evidences are autopsy findings and autopsy reports for a medico-legal death investigation. According to the Codes of Practice of Turkish Penal Code, two or only one practitioner in the presence of a Judge or Public Prosecutor performs the autopsy. One other person who participates in autopsy procedures is a personnel entitled autopsy technician or assistant of autopsy. In this paper, we aimed to reveal the positions of the autopsy technicians and discussed what can be done regarding the training of autopsy technicians and describing their legal state.

#### Keywords:

*Autopsy, autopsy technician, autopsy assistant, education.*

#### Özet

Bir adli ölüm olayının aydınlatılmasında, yapılan otopsi ve bu işlem sonunda hazırlanan otopsi raporu en önemli delillerden biridir. Otopsi, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nda belirtildiği üzere hakim ya da Cumhuriyet Savcısı gözetiminde iki ya da bir hekim tarafından yürütülür. Otopsi işlemine katılan bir başka kişi ise otopsi teknisyeni ya da otopsi yardımcısı olarak tanımlanan personeldir. Bu yazımızda ülkemizde otopsi teknisyenliğinin durumunu ortaya koymayı, otopsi teknisyeni yetiştirilmesi ve otopsi teknisyenliğinin yasal boyutunun belirlenmesi için neler yapılabileceğini tartışmaya açmayı amaçladık.

#### Anahtar Kelimeler:

*Otopsi, otopsi teknisyeni, otopsi yardımcısı, eğitim.*

#### 1. Sunum

Adaletin tarafsız olarak uygulanması, gerçek bir demokrasinin varlığını gösterir. Yargılamanın hatasız bir şekilde yapılması, hukukta önemli bir yer tutar. Adaletin doğru bir şekilde oluşabilmesinde bilimsel verilere dayalı bilirkişi raporları yadsınamaz bir öneme sahip olup, bilgi ve deneyimli uzman hekimler tarafından yapılacak adli otopsi işlemleri adaletin sağlanması için önemli verileri ortaya koyar. Ancak ülkemizde yeterli adli tıp uzmanının bulunmaması nedeniyle, ülkenin pek çok il ve ilçesinde otopsilerin tecrübesiz hekimlerce yapılmasına neden olmaktadır (1).

Otopsi işleminin gerçekleşmesinde otopsiyi yapan doktora olduğu gibi otopsi teknisyenleri de önemli bir göreve sahiptir. Ancak ülkemiz kanunlarında otopsi teknisyeninin otopsi işlemindeki yeri tanımlanmadığı gibi, otopsi teknisyenliği bir meslek olarak görülmemektedir. Ülkenin büyük yükünü sırtlanmış bulunan Adli Tıp Kurumu Merkezi ve Grup Başkanlıkları’nda bu yöne kanalize edilen hizmetli ya da

memurlar usta-çırak formasyonu içerisinde bu görevleri sürdürmekte, taşrada ise herhangi bir bilgi ya da deneyimi olmayan adliye hizmetlileri, adliye şoförleri ya da morg imamları “otopsi yardımcısı” olarak belirlenmekte, ölü muayene ve otopsi işlemine yardımcı olmaları beklenilmektedir.

Uluslararası platformda otopsi teknisyenliği, otopsiyi uygulayan araştırmacının yönetimi altında cesedin otopsi için hazırlanmasını sağlayan ve post-mortem araştırmanın yerine getirilmesinde yardımcı olan personel olarak tanımlanmakta ve pek çok görevi yerine getirmesi beklenilmektedir(2-4).

#### 1. 1. Otopsi teknisyeninin görevleri ve otopsi teknisyeni olabilme şartları

Ülkemizde otopsi teknisyeninin, tanımı gibi görev alanı da belirlenmemiştir. Adli Tıp kurumu başkanlığı ve bağlı Grup Başkanlıkları Morg Salonları’nda otopsi teknisyeni olarak çalışan personel, Kurum Başkanı, Grup Başkanları ve Daire Başkanları tarafından verilen

görevleri yerine getirmekte olup, genellikle yaptıkları işin öneminin bilincinde olmaksızın ve kendi sağlıkları için gerekli önlemleri almaksızın talimatlar çerçevesinde görev yapmaktadır. Diğer illerde ise durum daha da vahim nitelikte olup, bazen hiç ölü ile karşılaşmamış bir hizmetli ya da şoför otopsi teknisyenliği yapmak üzere görevlendirilebilmektedir.

Otopsi teknisyenliği için yine uluslararası platformda tanımlanan görevler; anatomik, patolojik ve mediko legal otopsi kavramlarına göre farklılık göstermekle birlikte temel olarak aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- a) Olay yeri incelemelerine katılmak;
- b) Cesedi morga kabul etmek;
- c) Kabul sırasında belgelerin uygunluğunu incelemek;
- d) Gelen cesedin kimlik özelliklerini kontrol ederek boy ağırlık, saç ve göz rengi, eski yara izleri gibi dış identifikasyon özelliklerini ve ölümün öyküsünü kayıtlara geçirmek ve cesedi etiketlemek;
- e) Otopsi sırasında alınacak örnekler için gerekli olan malzemeleri hazırlamak;
- f) Cesedi taşımak;
- g) Morgun ve otopsi odasının temizliğini yapmak ve sterilizasyonunu sağlamak;
- h) Otopside kullanılan malzemeleri temizlemek ve sterilite etmek;
- i) Otopsi salonu, laboratuvar, grafi odasını düzenlemek ve malzemelerini korumak, havalandırma ve diğer cihazların çalışmasında arıza olup olmadığını kontrol etmek;
- j) Cesedin fotoğraflarını ve direkt grafiğini çekmek; skopide incelemek ve fotoğrafların banyolarını yapmak;
- k) Otopsi tarihini, saatini, otopsi sırasındaki sıcaklık ve nem durumunu kaydetmek;
- l) Belirlenen prosedürlere göre kanıt, elbiseler ve otopsi öncesi alınması gereken örnekleri laboratuvar için toplamak, laboratuvar araştırması için hazırlamak, etiketlemek, ve saklamak;
- m) Otopsi sırasında cesedin açılması ve kapatılmasına, organların çıkartılmasına, kan, doku ve vücut sıvısı örneklerinin alınmasına, cesedin kaldırılıp, çevrilmesine yardım etmek;
- n) Otopsi sonrası saklanması gereken cesetleri saklamak ve düzenli olarak günlük kayıt tutmak;
- o) Teslim edilmesi gereken cesetleri teslim etmek ve teslim sırasında gerekli belgeleri düzenlemek olarak belirtilmektedir (2-8).

Bu denli zor bir görev üstlenen otopsi teknisyenlerinin iyi yetişmiş olması gerekmektedir. Amerika Birleşik

Devletleri'nde çeşitli eyaletlere göre farklılıklar göstermekle birlikte bir otopsi teknisyeninde aranan temel nitelikler şu şekilde sınıflandırılmıştır:

#### A) Bilgi

- a. Cerrahi aletler, cihazlar, malzemeler ve mediko-legal otopsinin uygulamasında bir uzmana yardımcı olacak prosedür;
- b. Temel anatomi, fizyoloji, disseksiyon ve tıbbi terminoloji;
- c. Kanıt muhafaza zinciri, kanıtların saklanması ve güvenliği;
- d. Gerekli yasalar ve düzenlemeler, cesetlerin hazırlanması ve saklanmasına ait sağlık ve güvenlik kuralları ve önlemleri, bulaşıcı hastalıkların kontrolü;
- e. Yerler, duvarlar ve demirbaşların temizliği, modern temizleme ve dezenfeksiyon yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır(2-5).

#### B) Beceri

- a. Mediko-legal otopsinin uygulamasında uzmana yardımcı olabilecek kadar cerrahi aletler, cihazlar ve malzemeleri kullanabilme ve koruyabilmeli;
- b. Fotoğraf çekebilme ve radyolojik ekipmanı kullanabilmeli;
- c. Düzenli ve özet rapor yazabilmeli, düzenli kayıt tutabilmelidir(2-5).

#### C) Tutum

- a. Otopsi için cesetleri hazırlamalı ve otopsi yapmalı;
- b. Cihazlar ve malzemeleri steril ortamda korumalı;
- c. Teknik için gerekli yazılı ve sözlü emirlere uymalı;
- d. Çalışma ortamında karşılaşacağı etkin çalışma esaslarına uymalıdır(2).

#### D) Eğitim

- a. Minimum lise mezunu olup insan anatomi/fizyolojisi, otopsi prosedürü/ekipmanı ve organların çıkartılması veya morg için ceset hazırlanması konusunda bilgi içeren bir sertifikasyonu bulunmalıdır (2-5) veya sağlık bilimleri teknik okulu ya da enstitüsü mezunu olmalıdır (4).

#### E) Deneyim

- a. İki yıl hemşirelik, morg veya patoloji

laboratuvarı deneyimi olmalıdır(2). Süpervizör otopsi teknisyenliği için ise otopsi teknisyeni olarak en az bir çalışmalıdır(7).

#### F) İş İçin Gerekli Diğer Şartlar

- a. Travmaya uğramış veya böcek ve kurtlar tarafından istila edilmiş cesetlerle çalışabilmeli, strese dayanıklı olmalı,
- b. Çürümüş cesetler veya koruyucu maddelerin (formaldehit gibi) hoşaga gitmeyen kokularına dayanabilmeli
- c. Çalışma saatleri değişken olabilmeli, hafta sonu ve tatil günlerinde çalışabilmeli, göreve çağrıldığında gelebilmeli
- d. Başarılı bir olay yeri araştırma geçmişi olmalı,
- e. Sürücü belgesi bulunmalı,
- f. Delillerin araştırılması ve otopsiye yardım için görmesinde problem olmamalı;
- g. Cesedi kaldırıp, çevirebilecek, cesedi buzdolabına kaldırmak için ceset kaldırıcıya koyabilecek fiziksel güce sahip olmalı,
- h. Kemik kırıcı, kostatom, bıçaklar, makaslar, iğneler gibi cerrahi aletleri kullanabilecek el ve parmak gücü ve el becerisi olmalı,
- i. Uzun süre ayakta kalmaya dayanabilmeli
- j. Telefonla ve yüz yüze konuşma yeteneği olmalı
- k. Mahkeme önünde tanık olarak ifade verebilecek derecede açık konuşabilmeli
1. Kimyasal kokuları algılayabilmelidir (2-5)

#### 2. Tartışma ve sonuç

Ülkemizde otopsiler sırasında, hakim/savcı ve adli tabibin statüsü ve uygulanacak yasal prosedür, dolaylı ya da direkt olarak Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 72, 73, 79, 80, 81, 82 ve 83 ncü maddelerinde yer almakta, bilirkişi görevinin yerine getirilmemesi veya görevin uygulanmasında gereken yasal prosedüre uyulmamasından dolayı yaptırımlar yine yasanın kendi içerisinde yer almaktadır. Buna karşın otopsi teknisyeninin statüsü belirtilmemektedir.

Otopside öğrenilenler hazırlık soruşturmasının gizliliği prensibinden hareketle ya da bazen ölen kişinin sırrı niteliğinde olduğundan ve "meslek sırrı" kapsamında gizlilik ilkesine uyulması gerekeceğinden, hekime otopsi yapmadan önce yemini hatırlatılmakta; oysa otopsi teknisyeni olarak seçilen kişi, herhangi bir yemine tabi olmaksızın aynı sırrları paylaşabilmektedir.

Burada sorulması ve yanıtlanması gereken bazı sorular bulunmaktadır.

Otopsi teknisyeni bir bilirkişi midir?

Eğer bilirkişi ise neden kendisine yemin verdirilmemektedir? Neden Adli Tıp Kurumu ve bağlı Grup Başkanlıkları uygulamalarında olduğu gibi otopsi raporlarının altına adı açılmamaktadır?

Eğer bilirkişi değilse hangi yasal prosedür içerisinde otopsiye katılmaktadır? Anadolu'nun pek çok ilinde olduğu gibi otopsi teknisyeni olarak görevlendirilen bir hizmetlinin bu görevi reddetme olanağı var mıdır?

Bu soruların yanıtları ancak açık yasal düzenlemeler ile mümkündür.

Yasal boyutunun yanı sıra tartışılması gereken bir başka konu da, yukarıda sayılan pek çok özel nitelikli görevi üstlenecek olan; görevleri gereğince pek çok riskle karşı karşıya bulunan, bir çok bilgi, beceri, tutum ve yetenek sergilemesi beklenen bu kişilerin nasıl seçilecekleri, nasıl eğitilecekleri ve nasıl deneyim sahibi yapılacaklarının belirlenmesidir.

Eğitimin içerisinde mutlaka, insan anatomisi ve mikroskopik patolojisi, otopsi alet ve ekipmanlarını kullanma ve bakımı, cesedin otopsiye hazırlanması ve otopsi teknikleri, adli fotoğrafı, psikoloji ve iletişim, otopsi teknisyeninin yasal sorumlulukları, bulaşıcı enfeksiyon hastalıkları- toksik maddeler ve radyasyondan korunma, deliller ve delillerin saklanması konuları yer almalı ve bu eğitim aynı zamanda pratik dönük olarak da sürdürülmelidir.

Ülkemizde Sağlık Yüksek Okulları ve Sağlık Meslek Yüksek Okulları programları içerisinde, hemşirelik, ebelik, sağlık memurluğu, anestezi ve diş protez teknikerliği, protez-ortez, odiyometri, radyoloji, radyoterapi, tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik, tıbbi laboratuvar, ambulans ve acil bakım gibi çeşitli sağlık yardımcı personeli yetiştirildiği de göz önüne alındığında, bu eğitimin verilebileceği en ideal yer yine bu okullar olarak görülmektedir. Bu okullarda açılacak otopsi teknisyenliği programlarında başlangıçta adli tıp anabilim dalı öğretim üyeleri eğitici görevini üstlenmeli, pratik eğitimler için otopsi potansiyeli yüksek merkezlerden yararlanılmalıdır. Ancak otopsi teknisyenliğinin, belli fiziksel ve ruhsal dayanıklılığa da gereksinim göstermesi nedeniyle, bu programlara kayıta beden eğitimi bölümlerine girişte uygulandığı gibi bir yeterlilik sınavı uygulamalı ya da bedensel ve ruhsal sağlığını ve dayanıklılığını gösterir tıbbi raporları sunması ön şart olarak belirlenmelidir.

Sonuç olarak adli bir otopside görev yapan ve delillerle uğraşan otopsi teknisyenlerinin eğitimi ve yasal pozisyonlarının belirlenmesi önümüzde duran önemli bir problem olup, bu problemin çözümü biz adli tıp uzmanlarının çalışma sırasında hareket yeteneğimizi arttıracak ve daha güvenli otopsiler yapmamıza olanak sağlayacaktır.

## ARTICLE: 1094

### Kaynaklar

1. Soysal Z, Eke SM, Çağdır AS. Adli Otopsinin Önemi. Adli Otopsi, Cilt:1. İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul, 1999:1-7.
2. Forensic Autopsy Technician. <http://www.co.monterey.ca.us/personnel/documents/specialitions/50S01.pdf> 17 Kasım 2003'de ulaşıldı.
3. Forensic Autopsy Technician. <http://www.denvergov.org/JobSpec/template310087.asp> 17 Kasım 2003'de ulaşıldı.
4. Autopsy Technician. <http://www.schoolsintheusa.com/careerprofiles/details.cfm?carid=627>. 17 Kasım 2003'de ulaşıldı.
5. Autopsy Technician Medical Examiner. <http://www.knoxcounty.org/human/L012.pdf> 17 Kasım 2003'de ulaşıldı.
6. Forensic Autopsy Technician Senior. <http://www.dhrm.state.va.us/compensation/formerclass/40000/descrip/44402.html>. 17 Kasım 2003'de ulaşıldı.
7. Class Specification: Autopsy Technician Supervisor. <http://www.lapublichealt.org/dhr/public/cs/csdetail.cfm?item=4883> 17 Kasım 2003'de ulaşıldı.
8. Autopsy Technician. <http://www.county.alleggheny.pa.us/coroner/descriptions/auttech2.asp> 17 Kasım 2003'de ulaşıldı.